

Володимир Скрипник,

доктор юридичних наук
завідувач кафедри фундаментальних
і галузевих юридичних наук
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
ORCID: 0000-0001-8618-1807

Анастасія Василенко,

студентка третього курсу факультету права
Кременчуцького національного університету
імені Михайла Остроградського
ORCID: 0000-0002-1212-4057

DOI 10.32782/2306-9082/2021-44-9

УДК 349.2+331.5

Проблема зайнятості та безробіття в умовах карантину і шляхи її подолання

Постановка проблеми. У статті розкривається проблема зайнятості та безробіття населення, а також їх зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями.

Зазначені питання вивчалися різними науковцями і практиками. Так, проблеми зайнятості і безробіття висвітлювали у своїх роботах В.В. Близнюк, Е.М. Лібанова, Ю.М. Маршавіна, К.Д. Семенова, І.С. Зайцева та інші.

Метою статті є аналіз стану сучасного ринку праці, дослідження проблем безробіття та зайнятості населення в умовах COVID-19.

Виклад основного матеріалу. Останнім часом увесь світ стикається з несприятливою пандемією під назвою COVID-19. Вона розпочалася в грудні 2019 р. у китайському місті Ухань і поширила свої негативні наслідки по всьому світі [1].

За даними ВООЗ, кількість підтверджених випадків коронавірусної інфекції у березні 2020 р. становила більше 350 тис., згодом вона сягла позначки у понад 2 млн випадків на момент здійснення дослідження [2]. Крім того, до списку ВООЗ увійшли 235 країн, де було підтверджено

наявність вірусу. Правила соціального дистанціювання, карантинні обмеження – це заходи, що вживаються для запобігання поширенню вірусу; незважаючи на те, що багато країн намагаються боротися з цим явищем, інші залишаються пасивними. В інтернаціоналізованому світі майже всі аспекти глобальної економіки постраждали від пандемії; офісні працівники працюють вдома, забороняються збори, спортивні заходи, урочистості, подорожі. Крім того, обвал фондового ринку в березні 2020 р. показав, що COVID-19 не оминув жоден бізнес-сектор. Захист від зараження вимагав закриття компаній, цілі галузі теж були закриті.

Страждають не тільки підприємці, страждають від цього і працівники. Пандемія COVID-19 призвела і до широкомасштабного скорочення робочих місць, Україні та жодній країні світу не вдалось уникнути зростання безробіття.

Безробіття вже тривалий час було проблемним питанням, але особливо гостро постало в період пандемії. Це явище небезпечне для суспільства. По-перше, воно негативно позначається на всій економіці країни. Крім того, безробіття завдає людям, які втратили роботу, психологічну

травму, оскільки вони почувають себе непотрібними у суспільстві. Часто люди не можуть знайти роботу за фахом та працевлаштуватися, що призводить до масової трудової еміграції, яку ми бачимо в сучасних реаліях. По-друге, безробіття небезпечне і серед молоді, яка закінчує середні навчальні заклади. Відсутність професійної підготовки, спеціальності робить для молодих людей досить складною проблему працевлаштування. По-третє, зростання безробіття скорочує попит на товари. У такий спосіб безробіття загострює економічні проблеми країни та служить поштовхом для подальшого скорочення зайнятості.

Більшість українців вважають безробіття однією з основних проблем в Україні. Про це свідчать результати опитування «Рейтинг», проведеного 24–28 березня 2021 р. у всіх областях, крім тимчасово окупованих територій Криму та Донбасу, участь в якому взяли 2 тис. українців віком від 18 років. Відзначається, що 37% респондентів вважають безробіття проблемою [3].

Розглянемо динаміку кількості безробітних та рівень безробіття в Україні впродовж 2012–2020 рр. (табл. 1) [4].

Таблиця 1

Динаміка кількості безробітних та рівень безробіття в Україні впродовж 2012–2020 рр.

Рік	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття, %
2012	45553,0	20393,5	18736,9	1656,6	8,1
2013	45426,2	20478,2	18901,8	1576,4	7,7
2014	42928,9	19035,2	17188,1	1847,1	9,7
2015	42760,5	17396,0	15742,0	1654,0	9,5
2016	42584,5	17303,6	15626,1	1677,5	9,7
2017	42386,4	17193,2	15495,9	1697,3	9,9
2018	42153,2	17296,2	15718,6	1577,6	9,1
2019	41902,4	17381,8	15894,9	1486,9	8,6
2020	41588,4	16917,8	15244,5	1673,3	9,9

Аналізуючи дані табл. 1, можна зробити такі висновки: з 2014 р. по 2017 р. рівень безробіття зростав, з 2018 р. по 2019 р. рівень зменшувався, а у 2020 р. знову почав зростати, коронакриза посилила проблему безробіття.

Безробітними стали сотні тисяч громадян: представники як інтелектуальної праці, так і найпростіших професій. На 20 серпня 2020 р. статус безробітного мали майже 480 тис. українців (порівняно з 276 тис. осіб у 2019 р.) (рис. 1) [5].

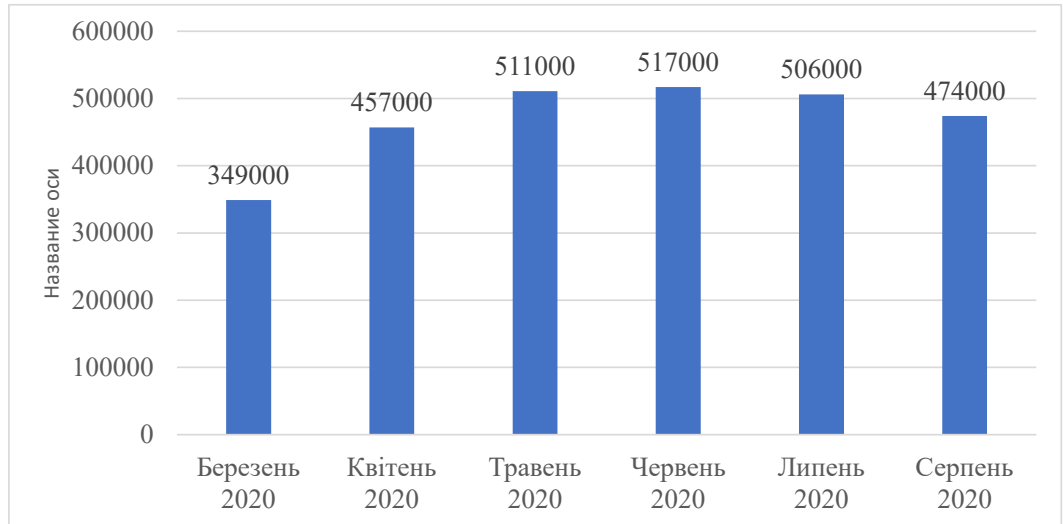

Рис. 1. Діаграма тенденцій безробіття в Україні в умовах карантину

Кількість безробітного населення (за методологією МОП) віком 15–70 років у середньому за I квартал 2021 р., порівняно з I кварталом 2020 р., зросла на 257 тис. осіб та становила 1,8 млн осіб [6].

Рівень безробіття населення (за методологією МОП) у 2021 р. зріс до 10,9% робочої сили (табл. 2).

Зростання рівня безробіття відбулось як серед жінок, так і серед чоловіків. Кількість безробітних жінок зросла на 118 тис. осіб

(до 874 тис. осіб), а рівень безробіття збільшився з 8,7% до 10,6% робочої сили. Кількість безробітних чоловіків зросла на 139 тис. осіб (до 932 тис. осіб), а рівень безробіття виріс з 8,5% до 10,4%. Зростання рівня безробіття відбулось серед громадян усіх вікових груп. Найвищий рівень безробіття спостерігався серед молоді віком до 25 років – 19,7% (у I кварталі 2020 р. – 15,5%), найнижчий – серед громадян віком 30–34 роки – 8,2% (у I кварталі 2020 р. – 7,6%) [6].

Таблиця 2

Рівень безробіття за I та II квартали 2021 р.

Квартал 2021 р.	Всього населення	Економічно активне населення	Зайняте населення	Безробітне населення	Рівень безробіття, %
I квартал	41488,0	16617,2	14813,7	1803,5	10,9
II квартал	41383,2	16646,2	14935,6	1710,6	10,3

Але ця статистика включає тих, хто втратив роботу та зареєструвався у службі зайнятості. Реальне безробіття значно більше. Центр економічної стратегії досліджував безробіття під час весняного карантину: згідно з його даними у стані прихованого безробіття перебували до 3,1 млн українців, або 17% всього працездатного населення України.

Пандемія серйозно вплинула на ринок праці. Складно оцінити і весь масштаб наслідків для українського бізнесу від карантинних заходів із протидії поширенню COVID-19 [7]. Постраждав насамперед бізнес. Локдаун вдарив по сегменту HoReCa (готелі, ресторани та кафе). За карантинний минулий рік в Україні зачинилися 4 тис. закладів громадського харчування – це 22% усіх закладів. Ресторатори недоотримали 6 млрд грн, ринок здувся майже на 40%. Власники кафе та ресторанів креативно виборювали право працювати. Але ні флешмоби під стінами Кабміну з кухонним приладдям, ні відеозвернення львівських рестораторів особливо не допомогли. Й якщо великий бізнес мав певний запас міцності і зміг втриматися на ногах, то малий із перших днів дії обмежень був відправлений у нокаут. У 2020 р. закрилося на 16% більше ФОП – 232 тис., порівняно з 199,8 тис. у 2019 р. Близько 10% всіх закритих ФОП припали на Київ [8].

Пандемія та карантин змінили і звичне офісне життя – у квітні майже 40% українців повністю чи частково працювали віддалено. Після послаблення далеко не всі повернулися до офісів, що позначилося на ринку офісної нерухомості.

З огляду на це автори запропонували найбільш дієві шляхи вирішення глобальної проблеми:

1. Допомога і розвиток малому та середньому бізнесу з боку держави.

Низька купівельна спроможність та закриття бізнесу демонструють

важливість стабілізації цих відносин і появи розуміння у влади, що вона є лише розпорядником тих грошових надходжень у вигляді податків, які генерує реальний сектор економіки. Слід звернути увагу на внутрішнього виробника, внутрішнього постачальника, внутрішній бізнес та забезпечити їх державними замовленнями, роботою, доступними кредитами на будівництво виробництв, підприємств, створення робочих місць. У майбутньому це допоможе їм генерувати податкові засоби. Також необхідно ще більше лібералізувати податкове поле.

2. Боротьба з «тіньовим» сектором економіки і «тіньовою» зайнятістю.

Для подолання цього негативного явища потрібно створити умови для розвитку малого та середнього бізнесу, усунути обмеження щодо нього; встановити на законодавчому рівні мінімальний обсяг статутного капіталу та суму, яка має бути сплачена у грошовій формі, для компаній; підвищити оплату праці; створити державний орган, що буде контролювати цю сферу; потрібно встановити особисту фінансову відповідальність керівників і головних бухгалтерів підприємств за незаконне використання коштів; варто поширити безготівкові розрахунки, це дасть змогу краще контролювати джерела доходів, оперативно виявляти факти витрачання коштів у розмірах, що перевищують доходи.

3. Розробка програм сприяння зайнятості.

Метою є забезпечення регулювання процесів на ринку праці за допомогою системи правових та організаційно-економічних заходів, спрямованих на створення умов забезпечення зайнятості населення міста, його соціального захисту від безробіття та підвищення рівня життя населення завдяки трудовій діяльності, зокрема, в умовах поширення COVID-19. Для досягнення цієї мети зусилля

виконавчих органів повинні бути спрямовані на реалізацію таких основних завдань, як: стимулювання зацікавленості роботодавців у створенні нових робочих місць; забезпечення створення гідних умов праці та детінізація відносин у сфері зайнятості населення; збалансованість попиту та пропозиції на ринку праці.

4. Проактивна державна політика.

Залучення інвестицій, зниження оподаткування, розвиток тих чи інших видів діяльності, які доповнюються заходами проактивної державної

політики з метою стимулювання зайнятості як серед поширених категорій працівників (наприклад, через професійне навчання та перепідготовку), так і серед соціально вразливих груп (насамперед молоді, осіб із обмеженими можливостями, осіб передпенсійного та пенсійного віку).

COVID-19 створив нову кризу і змінив список затребуваних професій. Проаналізувавши ситуацію на світовому ринку праці та в Україні, можна виокремити найпопулярніші професії сучасності (рис. 2).

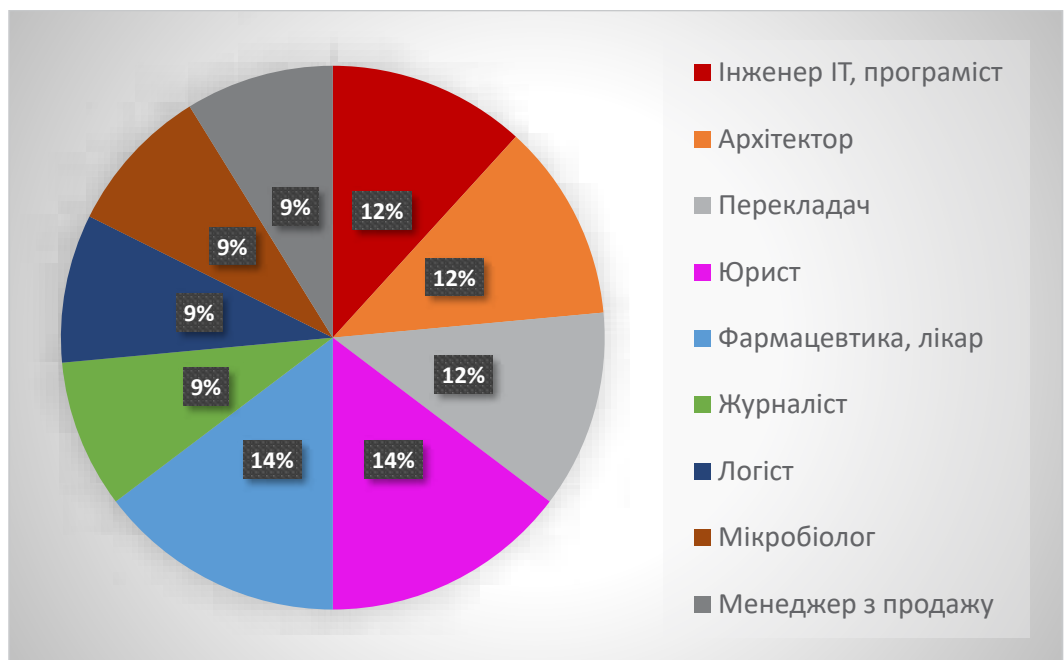

Рис. 2. Найпопулярніші в Україні спеціальності

Висновки. Безробіття є однією з найбільших проблем у ринковій економіці, без вирішення якої неможливо налагодити ефективну економічну діяльність. Безробіття має виключно негативні соціальні наслідки для суспільства загалом, окремих його груп і прошарків, для сімей, для кожної людини.

Метою боротьби з безробіттям є досягнення повної й ефективної

зайнятості. Під повною зайнятістю розуміється такий стан економіки, за якого всі бажаючі працювати могли б мати роботу з визначеним рівнем зарплати.

Запропоновані способи зниження рівня безробіття в Україні можуть сприяти посиленню наявних позитивних тенденцій наближення до повної зайнятості населення.

Список використаних джерел

1. Коронавірус COVID-19. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/inshi-infekciyni-zakhvoryuvannya/koronavirusna-infekciya-covid-19>.
2. Хроніки коронавірусу. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52001266>.
3. Результати опитування. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/ocenska_medicinskoj_sfery_v_ukraine_24-28_marta_2021.html.
4. Рівень безробіття в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2020/>.
5. Держслужба зайнятості про ринок праці в Україні за період карантину. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/derzhsluzhba-zajnyatosti-pro-rinok-praci-v-ukrayini-za-period-karantinu>.
6. Ситуація на ринку праці та діяльність Державної служби зайнятості 2021 р. URL: <https://www.dcz.gov.ua/analitics/all>.
7. Денков Д. Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України. 2020. Ст. 12.
8. Динаміка реєстрації і закриття ФОП. URL: <https://zn.ua/ukr/ECONOMICS/u-2020-rotsi-zakrilosja-20-pidprijemstv-najbilshe-u-cherвні.html>.

Скрипник В. Л., Василенко А. А. Проблема зайнятості та безробіття в умовах карантину і шляхи її подолання

Україна входила в 2020 р. в ослабленому стані. На превеликий жаль, останніми роками економічна динаміка так і не набула усталеного позитивного характеру, а соціально-економічні негаразди продовжували поглиблюватися. Тому коронавірусна криза, перша хвиля якої накрила країну в березні 2020 р., завдала ослабленій економіці нищівний удар, особливо це позначилося на ринку праці. Дотепер неможливість цілеспрямованої ізоляції інфікованих індивідів і груп призвела до політики соціального дистанціювання, яка тягне за собою непропорційно високі економічні та соціальні витрати. Поєднання таких заходів, як соціальне дистанціювання, ізоляція, карантин, призводить до уповільнення або навіть повної зупинки виробництва і споживання на невизначений період часу, обрешуючи ринки і потенційно спричинюючи закриття підприємств, відправляючи мільйони працівників додому.

Праця – ключовий фактор виробництва, була зачинена на карантин. Більшість досліджень показують скорочення рівня зайнятості та зростання рівня безробіття в Україні. Загалом кількість зайнятих скоротилася на 1,2 млн осіб. Багато людей не просто втратили роботу, а й припинили її пошуки через відсутність транспорту, щоб дістатися до роботи, або через закриття освітніх установ. Сюди ж можна віднести ту частину заробітчан, які, повернувшись до України в березні, чекали відкриття кордонів з ЄС після локдауну.

За тривалого безробіття працівник втрачає кваліфікацію, а здобуття ним нової кваліфікації та адаптація до нових умов праці часто проходять болісно. Безробіття веде до прямого зниження раніше досягнутого рівня життя. Допомога із безробіття завжди менша, ніж заробітна плата, і має тимчасовий характер. Зростання рівня безробіття знижує купівельний, інвестиційний попит, скорочує обсяги заощаджень у населення. Сам факт безробіття завдає людині важку психологічну травму. Тому вивчення проблеми безробіття і пошук шляхів її вирішення є не просто важливим, але й дуже актуальним питанням. У статті послідовно проаналізовано рівні зайнятості та безробіття в Україні впродовж 2012–2021 рр., причини, а також шляхи подолання безробіття.

Ключові слова: безробіття, зайнятість, COVID-19, ринок праці, соціальний захист, рівень безробіття.

Скрипник В. Л., Василенко А. А. Проблема занятости и безработицы в условиях карантина и пути ее преодоления

Украина входила в 2020 г. в ослабленном состоянии. К большому сожалению, в последние годы экономическая динамика так и не приобрела устойчивый положительный характер, а социально-экономические неурядицы продолжили усугубляться. Поэтому коронавирусный кризис, первая волна которого накрыла страну в марте 2020 г., нанес ослабленной экономике сокрушительный удар, особенно это сказалось на рынке труда. В настоящее время невозможность целенаправленной изоляции инфицированных индивидов и групп привела к политике социального дистанцирования, влекущей непропорционально высокие экономические и социальные расходы. Сочетание таких мер, как социальное дистанцирование, изоляция и карантин, подразумевает замедление или даже полную остановку производства и потребления на неопределенный период времени, обрушивая рынки и потенциально приводя к закрытию предприятий, отправляя миллионы работников домой.

Труд – ключевой фактор производства, был ограничен в период карантина. Статистика показывает сокращение уровня занятости и рост уровня безработицы в Украине. В общей сложности количество занятого населения сократилось на 1,2 млн человек. Многие люди не просто потеряли работу, но и прекратили ее поиски в силу таких факторов, как отсутствие транспорта, чтобы до нее добраться, или закрытие учреждений сферы образования. Сюда же можно отнести ту часть гастарбайтеров, которые, вернувшись в Украину в марте, ждали открытия границ с ЕС после локдауна.

При продолжительной безработице работник теряет квалификацию, а получение новой квалификации и адаптация к новым условиям труда часто протекают для него болезненно. Безработица ведет к прямому падению ранее достигнутого уровня жизни. Пособие по безработице всегда меньше, чем заработная плата, и носит временный характер. Рост безработицы снижает покупательский, инвестиционный спрос, сокращает объемы сбережений у населения. Сам факт безработицы наносит человеку тяжелую психологическую травму. Поэтому изучение проблемы безработицы и поиск путей ее решения – чрезвычайно важный и очень актуальный сейчас вопрос. В статье последовательно проанализирован уровень занятости и безработицы в Украине за 2012–2021 гг., причины и пути преодоления безработицы.

Ключевые слова: безработица, занятость, COVID-19, рынок труда, социальная защита, уровень безработицы.

Skrypnyk V., Vasylenko A. The problem of employment and unemployment under quarantine and ways to overcome it

Ukraine entered 2020 in a weakened state. During the tenure of the Zelensky-led team in power, the economic momentum was never sustainably positive and socio-economic problems continued to deepen. The coronavirus crisis, the first wave of which hit the country in March 2020, was therefore a devastating blow to the weakened economy, particularly in the labour market. By now, the impossibility of targeting the isolation of infected individuals and groups has led to policies of social distancing that impose disproportionate economic and social costs. The combination of social distancing, isolation, and quarantines has meant a slowdown or even a complete halt to production and consumption for an indefinite period of time, collapsing markets and potentially leading to the closure of businesses, sending millions of workers home. Jobs, a key factor in production, have been quarantined. Most estimates show declining employment and rising unemployment in Ukraine. Overall, the number of employed people has fallen by 1,200,000. Many people have not only lost their jobs, but have given up looking for them because of factors such as lack of transport to get to them, or problems due to the closure of educational institutions. This includes those workers who have returned to Ukraine in March to await the opening of the borders with the EU after the lockdown. Severe and social consequences of unemployment. With long-term unemployment, workers lose their qualifications and it is often painful for them to acquire new qualifications and adapt to the

new environment. Unemployment leads to a direct drop in the standard of living previously achieved. Unemployment benefits are always lower than wages and are temporary in nature. An increase in unemployment reduces purchasing power and investment demand, and reduces the amount of savings available to the population. The very fact of unemployment causes severe psychological trauma to a person, comparable to the most unpleasant circumstances. Therefore, studying the problem of unemployment and finding ways to solve it is not only important, but also very relevant right now. In this article I will consider successively the analysis of employment and unemployment in Ukraine through 2012–2021, its causes as well as ways of its solution.

Key words: unemployment, employment, COVID-19, labor market, social protection, unemployment rate.